

T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü

Karadeniz'de Yetiştiricilik

Yahya ÇAVDAR
Müdür Yardımcısı
Su Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsü-Trabzon

7. Su Ürünleri Yetiştiriciliği Çalıştayı-2019

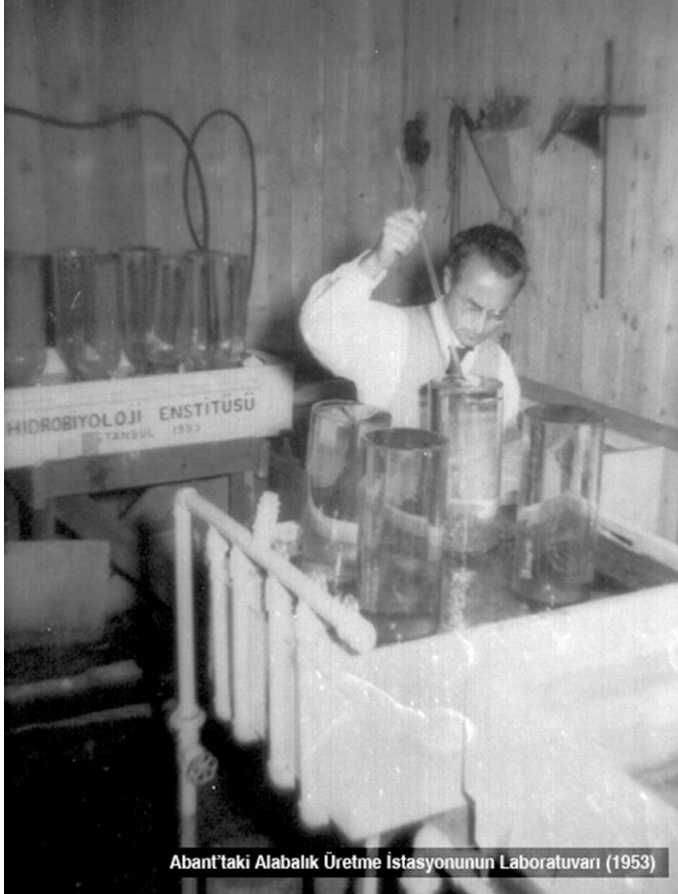
T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü

İrdelenen Saha (18 İl)

1953 Hidrobiyoloji Araştırma Enstitüsü Doğal Alabalık Üretim İstasyonu. Abant/Bolu

Abant'taki Alabalık Üretim İstasyonunun Laboratuvarı (1953)

Abant'taki Alabalık Üretim İstasyonu'ndan çalışmalar (1953)

**Karadeniz'de
yetiştiricilik, 1972
yılında (Bolu/Mengen) iç
sularla gökkuşağı
alabalığı ile başlamıştır.**

**ilk işletmeler 1973 -1982
yılları arasında sırasıyla
Rize, Trabzon,
Gümüşhane, Giresun
ve Bayburt'ta
kuruluyor...**

İlk yıllarda alabalık çiftliklerinin tamamına yakını küçük aile işletmeleridir.

Karadeniz'de Tipik Bir Alabalık Çiftliği (Rize)

Toprak havuzlarda üretim yapan işletmeler de mevcuttur. *Çamlıhemşin Çat köyü /Rize-2003*

Bölgede iç sulardaki yetiştiricilik daha çok Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yaygın olarak yapılmaktadır.

İşletme sayıları ve toplam kapasite yönünden Trabzon ilk sırada gelmektedir.

Trabzon'daki işletmeler ise **Altındere** ve **Uzungöl** vadilerinde yoğunlaşmıştır.

Ağ kafes yetiştiriciliği 1990'lı yılların başında SUMAE'nin yaptığı demonstrasyon çalışmalarıyla yaygınlaşmaya başlamıştır

İlk işletmeler Trabzon, Ordu ve Rize'de kurulmuştur.

1993-95 kare kafesler
Trabzon/Yomra açıkları,

1999 yılı fiber kafesler Trabzon/
Yomra açıkları

Ahşap kare kafesler
(1995) Ordu/Perşembe
açıkları

Aynı yıllarda Karadeniz'de Atlantik salmonu (*Salmo salar*) denemeleri başladı !!!

12.02.1993, Milliyet, Sayfa 7

Somon, acı tecrübe ile büyüyor

İşadaminin Dünyası
Serpil Yılmaz

Somon balığı, ana vatanı Norveç'te 48 ayda büyüyor, Karadeniz'de 24 ayda. Projelerde kârlılık yüksek çıkıyor. Ancak deneme-yanılma metodu ile bu işe soyunanların yüzü henüz gülmedi

zümne ulaşmak için yatırım gerektiğini söylüyor. Yatırım için de sermaye artığına gitmek gerekiyor. Şimdilik ortaklar, bu artışa yanaşmıyor. 5 yıl önce kurulan şirket, yaklaşık 100 ton somon sattı. Bunların yüzde 70'i de çok yıldızlı otellere, Ha'de satılanların büyük bölümü restoranlara gitti. Halk ise kilosunu 70 bin liradan satılan somonları so-

KARADENİZ ekonomisini kurtaracak gövdeyle bakılan somon balığı, acı balıklar ilgiye muhtaçtı. Karadeniz'in herçin dalgalanlarında savrulup gidiyor-

İlk kez geçen yıl denemek amacıyla üretimine başlanan Somon balığı olumlu sonuç verince binlerce kişi üretim yapabilmek için başvuruda bulundu.

Üretim için başvuruların sayısı gün geçtikçe artıyor

SOMON BALIĞI UMUT OLDU

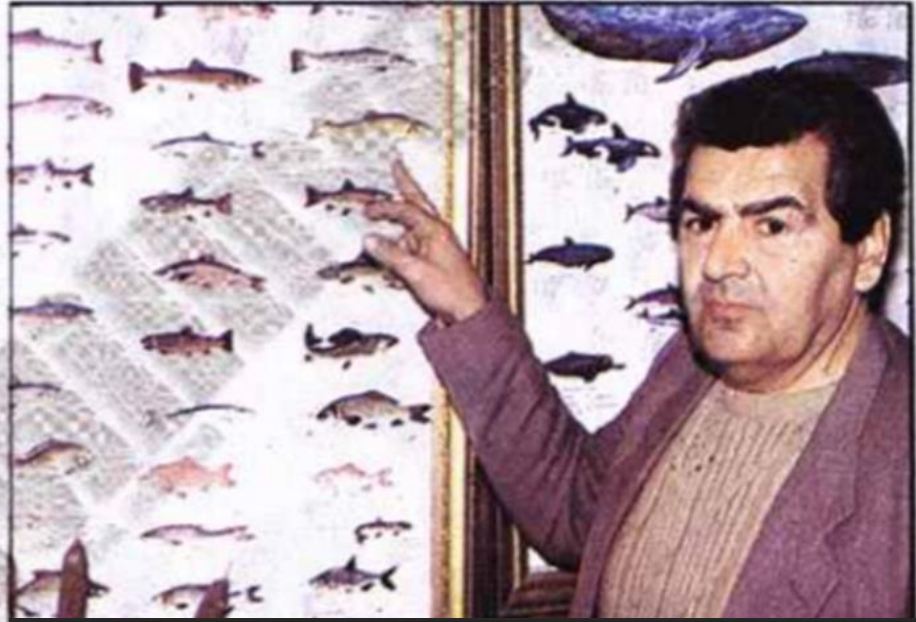
Karadeniz

Karadeniz'deki balık sıkıntısını ortadan kaldırmak amacıyla üretimine başlanan Somon balığının olumlu sonuç verdiğini belirten Su Ürünleri Enstitüsü Müdürü Murat Doğan, "Şu ana kadar üretim yapmak üzere binin üzerinde müracaat' oldu. Bunların da ancak 20 aine üretim izni verdik" şeklinde konuştu.

30 NİSAN 1993 PAZARTESİ 100 LİRA

Hamsi yerine somon tarlası

BİR özel sektör firması, Karadeniz bölgesinde somon balığı üretmek üzere 25 milyar liralık yatırım çalışmalarını tamamladı. Baltık ülkelerinin en gelişmiş teknolojileriyle Trabzon yakınlarında kurulacak "somon çiftliği"nde üretime yakında başlanmasını bekleniyor. Şirketin yöneticileri, somon ve gökkuşuğu türü Kuzey Denizi balıklarının, bugün, tanesi 17 bin liradan satılabileceğini belirterek, "Üretime başlanacak günün birim fiyatlarıyla da, ülkemize çok ucuz ve çok lezzetli balık yedireceğiz" diyorlar. Yılda bin ton balık üretecek şirketin Genel Müdürü Orhan Çakır da "İki yıl içinde Türkiye'yi, dünyanın en lezzetli ve nadide balıklarından biri olan somona doyuracağız" diye iddialı olduklarını dile getiriyor. (Fotoğraf: Aydın TOPÇU/ TRABZON, MİL-HA)

Karadeniz'in dönümü 500 bin lira...

● Maliye ve Gümrük Bakanlığı, Karadeniz'de somon balığı üretmek isteyenlere ihale açarak denizin dönümünü yıllığı 500 bin liradan kiralyor

● Somon balığı üreticileri ise bu fiyata, "Denizde kültür balıkçılığı yapacaklara engel olunmasın" diye tepki gösteriyor

TÜRKİYE'de yeni yeni gelişmeye başlayan kültür balıkçılığı için Karadeniz'de denizin dönümü 500 bin liradan müteşebbislere veriliyor.

Trabzon Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü tarafından geliştirilen "denizde ağ kafeslerle somon üretimi" projesi kapsamında üretim yapmak isteyen müteşebbislerin başvuruları sürerken, Maliye ve Gümrük Bakanlığı tarafından dönüm başına 500 bin lira alınması da tepkilere yol açtı.

Karadeniz Su Ürünleri Sanayi A.Ş. (Karsusan) Genel Müdürü Orhan Çakır, A.A. muhabirine yaptığı açıklamada "Ülkemize

milyonlarca dolar döviz girdisi sağlayacak bu işletmelere maalesef teşvik yerine köstek tedbirleri uygulanıyor. Denizde kültür balıkçılığı yapacaklara köstek olunmasın" dedi. Çakır, şunları söyledi:

"Köstek olmak demek, doğacak bir çocuğun ölmesi demektir. Bizim isteğimiz, böylesine önemli kazanç sağlayacak yatırımlara teşviklerin en üst seviyede uygulanması ve kolaylaştırıcı tedbirler getirilmesidir."

Denizde kültür balıkçılığını en iyi şekilde yapan Norveç'in kuruluş aşamasında önemli teşvikler uyguladığını ve bugün yılda 1 milyar dolar döviz sağlar duruma

geldiğini belirten Orhan Çakır, milyonlarca dolar döviz getirecek müteşebbislere denizin dönümünün 500 bin liradan kiralanmasının yanlış olduğunu ileri sürdü.

Çakır, Karsusan'ın ortaklığı ile kurdukları Karadeniz'de Kültür Balıkçılığı A.Ş.'nin, bir yıldan beri dosyalar dolusu formaliteleri yerine getirmeye çaba sarfettiğini de vurgulayarak, "Biz bütün zorlukları aşarak 1992 yılının ilk aylarında üretime geçmeyi planlıyoruz. Ama herkes bizim kadar sabırlı ve dayanıklı belki olamaz. Önemli bir gelir kaynağı olacak sektörde kolaylaştırıcı ve teşvik edici tedbirleri almalıyız" diye konuştu.

'Somon' koydum tavaya

Karadeniz'in simgesi balıklar her geçen gün azalırken, kültür balıkçılığı da yaygınlaşıyor. Tevfiği ve desteği cazip bulan Karadenizliler, somon üretimi için yarıyor oldular

Faruk ATA • TRABZON

KARADENİZ'de somon üretimi yapan 24 firma, sıradaki yaz aylarında yapacakları deneme üretimine başladı. Karadeniz Su Ürünleri Sanayi Genel Müdürü Orhan Çakar, iki yıl önce başlayan kültür balıkçılığına, çok sayıda girişimcinin bilinçsizce hücum ettiğini belirterek, "Su anda çok sayıda kişi bu işe başlamadan iflas etti. Yürede 25 tevfiği primi cazip geldi. Doktoru, bakkalı ve eczacısı herkes bu işe heves etti. Önümüzdeki üç ay görebileceğimiz somon üreticileri açısından sınav özelliği taşıyor" dedi.

Somon üretiminin zor iş olduğunu belirten Orhan Çakar, şunları söyledi:

"Yanlış reklam sonucu, herkes koca sürüde zengin olacağını sanarak bu işe girdi. Biz iki yıl araştırma yaptık. Norveç ve Finlandiya'ya bir çok kez giderek bu işi yapmaları için çalıştık. Balık denizdeki kaliteyle aynı şekilde işleniyor. Yaz aylarında deniz suyu sıcaklığının 20 dereceye çı-

"Somon balığı ihracına yeni boyut"

ALARKO Holding Yönetim Kurulu Başkanı İshak Alaton, "Önümüzdeki yıllarda, yılda 200 milyon dolarlık somon balığı ihrac edeceğiz" dedi. Alaton, somon balığı üretimiyle birlikte, Türkiye için yeni bir ihracat kapısının açılmakta olduğunu da söyledi.

Somon balığı üretiminin Türkiye'nin ihracatına yeni bir boyut getireceğini bildiren İshak Alaton, üretim şartlarına sahip Sinop ve Kastamonu çevresinde kurulacak somon üretim çiftliklerinin yöreye ekonomik katkı sağlayacağını da kaydetti.

hillerinde civcivleme tesisleriyle dünya standartlarında ambalajlama tesisleri kurmaktayız. Kuracağımız tesisleri de devredeceğiz". Somon balığı çiftliği kurmak isteyen yöredeki kişi, çiftçi ve kooperatiflere de seslenen Alaton şunları söyledi:

"Krediyi alıp tesis kuracağız. Yavruyu ve beslemek için gereken yemi de biz vereceğiz. Somon balığı bizim iklim şartlarında 1 yıl sonra dört kilo ağırlığa ulaşıyor. Biz balığa o zaman talep oluyoruz. Ancak yetiştiricinin bize satma zorunluluğu da yok. Şayet bizim verdiğimiz ücretin içinde, devlet bulağı-

Hamsi öldü, yaşasın somon

Baştarafı 2. sayfada

Su Ürünleri Enstitüsü Bölge Müdürü Yılmaz Bekiroğlu da, Karadeniz Bölgesi'nde somon üretimi için 138 kuruluşun başvurduğunu, bunlardan 24'ünün üretim yaptığını kaydederek, "86 kafeste 393 bin 330 adet yavru balık var. Yaz aylarında yapacağımız denemeler olumlu sonuç verirse, önümüzdeki yıl 2.5 kilo olan balıkları ihrac edebiliriz" dedi.

Karadeniz kıyısı boyunca
toplam 19.270
ton/yıl kapasiteli 134 proje
hazırlanmış, bunlardan
yaklaşık 1.500 ton/yıl
kapasiteli 26 işletme
üretime başlayabilmiştir

19.07.1991, Milliyet, Sa

Somon balığı tezgâha geldi

● Açık denizdeki kafeslerde 9 ay önce üretilmeye başlanan somon balığı, dün büyük ilgi gördüğü Trabzon Balık Hali'nde satışa sunuldu.

Ferak ATA

TRABZON Su Ürünleri Enstitüsü Müdürü önce 9 ay önce açılan açık denizdeki kafeslerde üretilmeye başlanan somon balığını dün piyasaya sürdü.

Trabzon Balık Hali'ne getirilen 100 kilo dolayındaki somon balığı, toplam 10 bin liradan işlem gördü. Balık, tüketiciyle 25 bin liradan satılıyor.

"HIZLI GELİŞTİ-"Alma Balık" olarak adlandırılan ve dünyanın lezzetli balıkları arasında yer alan somon, Karadeniz'deki balık türlerinin azalması göstermesi üzerine Norveç ton damızlık olarak getirildi.

Trabzon Su Ürünleri Enstitüsü Müdürü Murat Doğan, somonun 9 ay önce açık denizdeki kafeslere 5 gram ağırlığındayken bırakıldığını söyledi. Tezgâhları süslemeye başlayan

somonların "dokuz" ayda sadece 1 kilo 870 gramiyle kullanılarak, 2-3 kilo ağırlık artışlarını betimleyen Murat Doğan, bu balığın Karadeniz'de, Norveç ve Finlandiya'dan daha hızlı bir gelişme gösterdiğini de kaydetti.

Türkiye'de somon yetiştirilmediği yetki olan Trabzon Su Ürünleri Enstitüsü'ne bugüne kadar bin 200 mültepe bin hayvancılık ve 9 işletme kuruldu. Enstitü Müdürü Murat Doğan, somonun ekonomik yararlarını da şöyle anlattı:

"Karadeniz'de bir dönüm birinci sınıf toprakta 150 kilo buğday, 400 kilo mısır bin kilo çay yetiştirilmekte ve bir dönüm araziden yılda 400 bin ile 1 milyon lira gelir sağlanmaktadır. Oysa, Karadeniz'de yüzey alanı bin metrekare olan bir hektar da 200 ton somon yetiştirilmekte ve 6,1 milyar lira gelir getirmektedir.

Somonun elde edilen gelir, karasul ürünleri göre son derece yüksektir. Hedef Karadeniz'de yılda 150 bin ton somon yetiştirilmektir. Bu hedefe ulaşıldığında yöreye 7 milyar lira gelir sağlanacağı beklenmektedir (Trabzon)

Çakır, "Açık deniz kafeslerinde somon gökkuşağı alabalığı üreteceğiz."

KARADENİZ "TARLA OLACAK

● Somon ve gökkuşağı üretiminin Türkiye'de gerçekleştirilmesi için KARASULAN'da Orman Çakır ortak bir şirket kurma üretilmeye başlandı. Bu da yetkililer yöreye mal olarak üniversitelerin hastahanelerine am ve tedavi için yeterli olacaktır" dedi.

19.07.1991

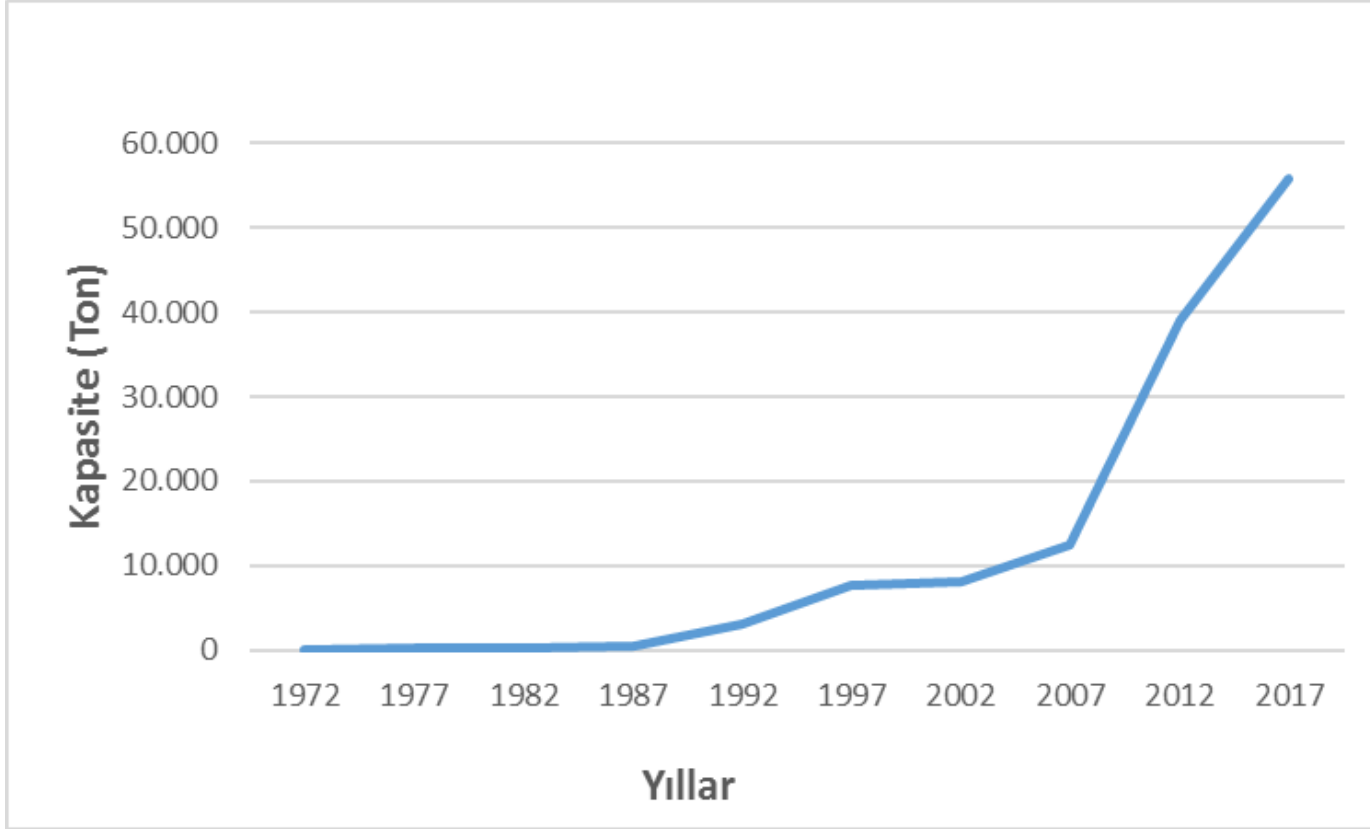
BARAJ GÖLLERİNDE ÜRETİM

ilk yıllarda (1995)
Gökkuşuğu
alabalığının göl ve
barajlardaki
kafeslerde büyütme
çalışmaları
Samsun- Derbent
Baraj Gölü'nde
yoğunlaşmıştır

Karadeniz Bölgesi'nde Yıllara Göre Kapasite Artışı

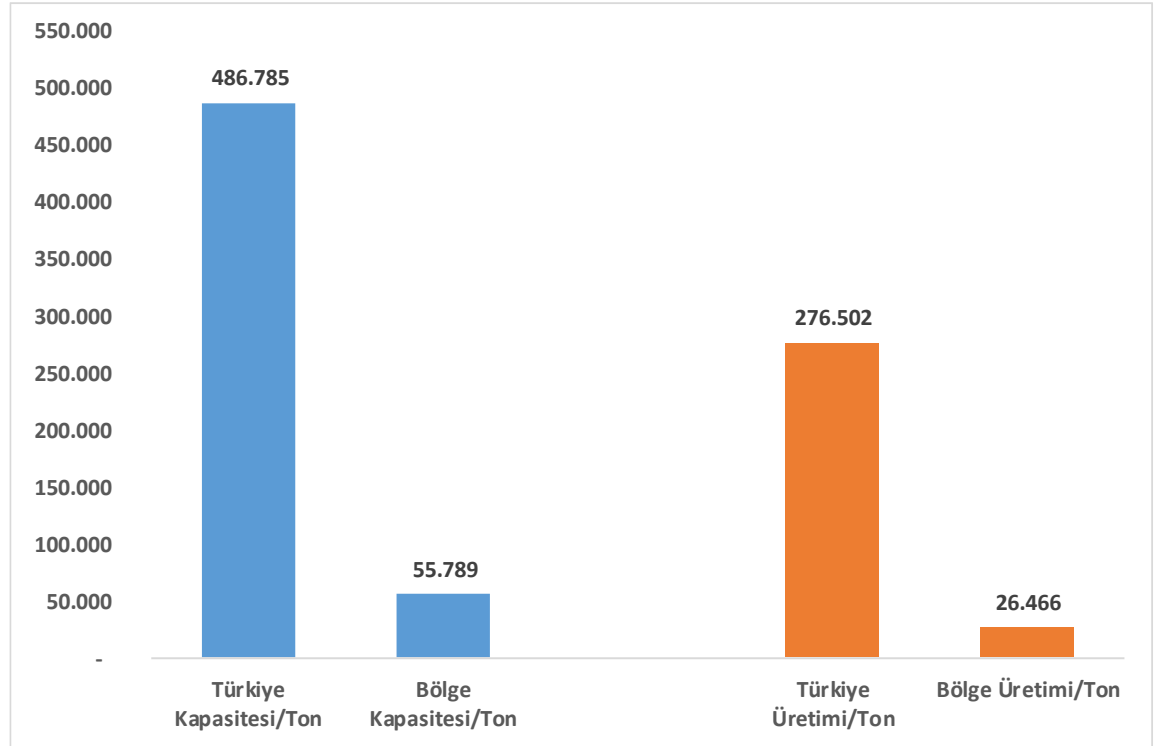

Kaynak : BSGM-2017

Karadeniz Bölgesi Kapasite Kullanımı/Üretim oranları

- Toplam kapasitenin **%11,4** 'ü bölgede yer almaktadır
- Toplam üretimin **%9,6** 'sı bölgede yapılmaktadır

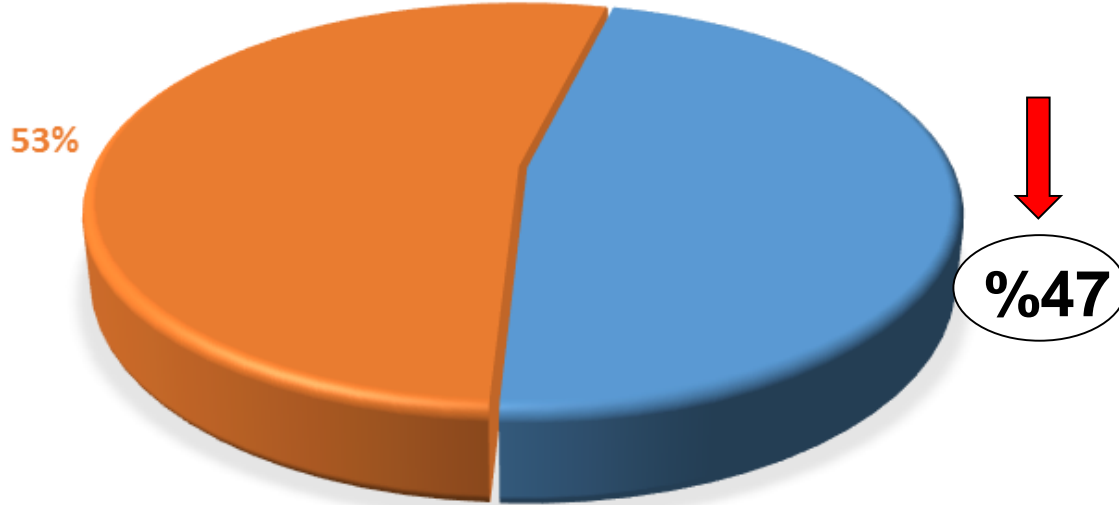

Kaynak: BSGM-2017

Bölge Genel Kapasite Kullanımı

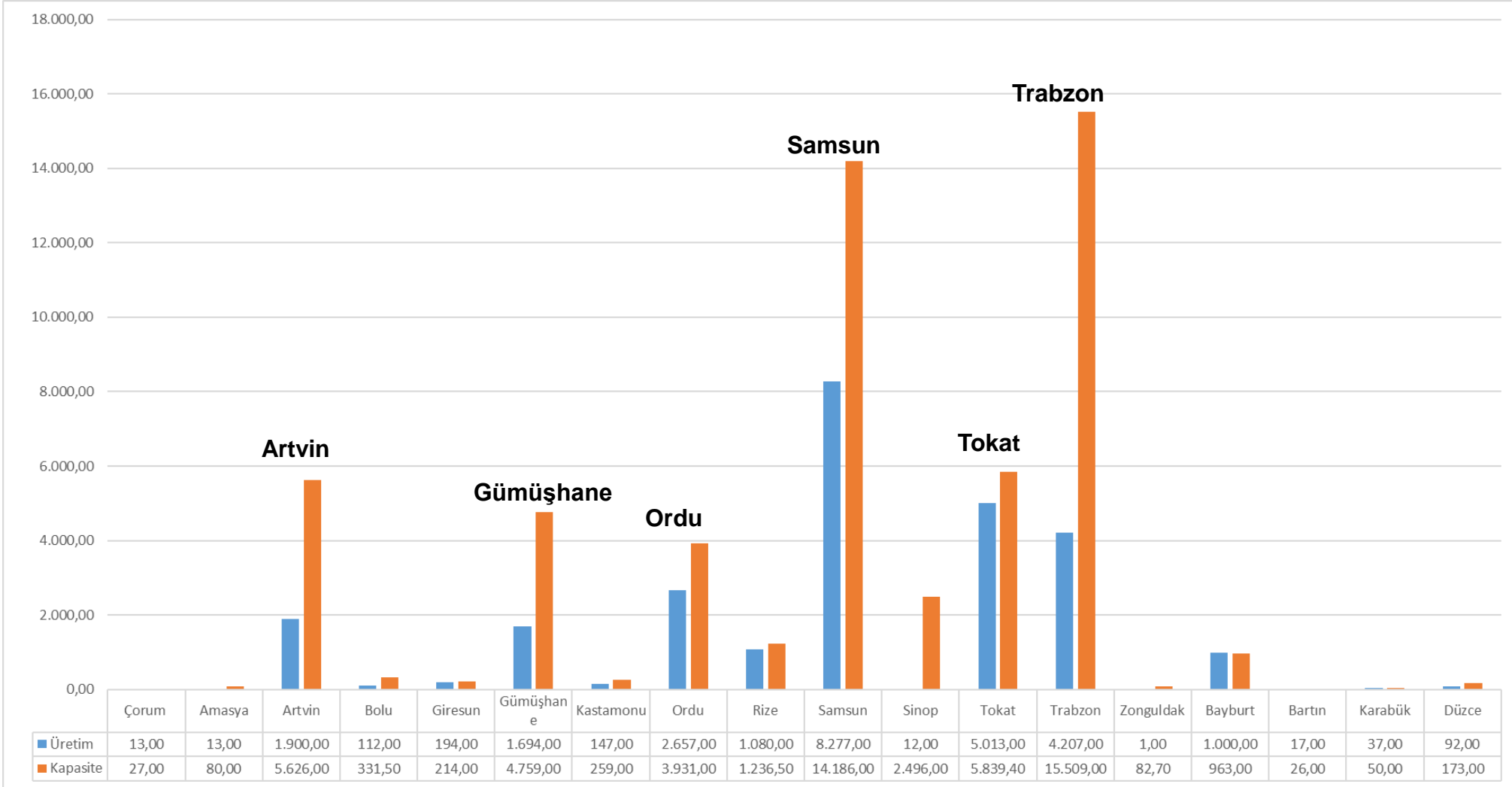
BÖLGE GENELİ KAPASİTE KULLANIMI

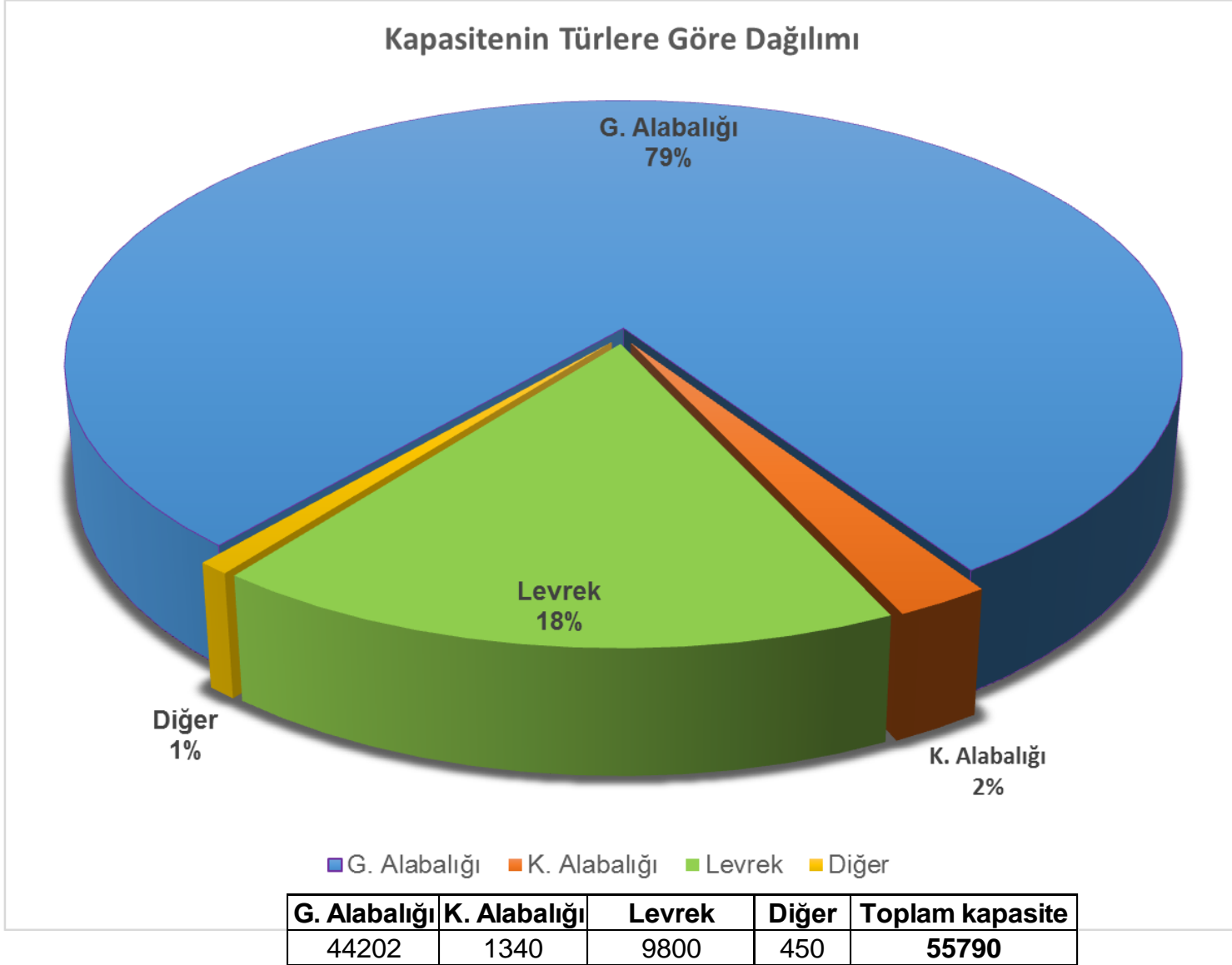
Kurulu Kapasite:
55.790 Ton

Üretim:
26.466 Ton

İllere Göre Kapasite Kullanımı

Kapasitenin Türlere Göre Dağılımı

Ordu 1 adet işletme akvaryum balıkları üretimi

Kapasite: 250.000 adet/yıl

Üretim: 40.000 adet (2017)

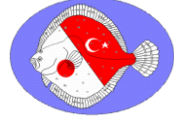
SUMAE-Trabzon Karadeniz alabalığını (*Salmo labrax*) kültüre alıyor (1998-)

- 1998 yılından itibaren doğadan damızlık stok oluşturulmaya başlandı.
- Özel sektörle işbirliği ile bölgede 20 işletmede yetiştiriciliği yapılmaya başlandı.
- 2017 itibariyle 1340 tonluk proje kapasitesi oluştu.
- SUMAE elinde F5 damızlıklar mevcuttur.

SUMAE-Trabzon Bünyesinde Kalkan Üretimi Başlıyor (1998)

Bakanlık ve JICA işbirliğinde 1997-2007 yılları arasında yürütülen proje kapsamında 1998 yılında Türkiye'de ilk defa Kalkan üretimi gerçekleştirildi.

SUMAE-Trabzon Bünyesinde Mersin Üretimi Başlıyor

SUMAE tarafından 2001 yılında başlatılan çalışmalar sonucu 2015 yılında Türkiye'de ilk defa mersin balığı üretimi gerçekleştirildi.

Karaca mersini (*A. guldenstaedti*)

SUMAE tarafından Doğu Karadeniz Bölgesinde Midye (*Mytilus galloprovincialis*) Yetiştiriciliği

Hollanda Wageningen IMARES Araştırma Enstitüsü işbirliği.2014

Önemli Baraj Gölleri Üretimleri

Derbent Barajı/Samsun

İşletme sayısı	Top. Kapasite(Ton)	Top. Üretim(Ton)	Kap. Kullanımı
14	6650	2715*	%41

Önemli Baraj Gölleri Üretimleri

Almus Barajı/Tokat

İşletme sayısı	Top. Kapasite(Ton)	Top. Üretim(Ton)	Kap. Kullanımı
30	6000	5000	%83

Önemli Baraj Gölleri Üretimleri

Borçka Barajı/Artvin

İşletme sayısı	Top. Kapasite(Ton)	Top. Üretim(Ton)	Kap. Kullanımı
11	5.650	3.100*	%55

* 2018 yılı verileri

Önemli Baraj Gölleri Üretimleri

Kürtün Barajı/Gümüşhane

İşletme sayısı	Top. Kapasite(Ton)	Top. Üretim (Ton)	Kapasite Kullanımı
11	2.685	1.000	%37

Önemli Baraj Gölleri Üretimleri

Torul Barajı/Gümüşhane

İşletme sayısı	Top. Kapasite(Ton)	Top. Üretim(Ton) ₍₂₀₁₈₎	Kap. Kullanımı
11	1.869	850	%45

BÜYÜK ALABALIK İHRACATI

2018 yılında
Bölgeden 11.000 ton
büyük alabalık ihraç
edilmiştir.

Ortalama fiyat/kg:
4,5 -7,25 \$

ÇİNİN ALABALIKLARI SAMSUN'DAN

SAMSUN ALABALIK ÜSSÜ OLUYOR

**Gümüşhane üretimde
dünya devleri ile yarışıyor**

**yılda 1.500 ton ihracat
yapılıyor**

**ÇAĞLAYAN
KÖYÜNDEN
NORVEÇ'E**

**FOTO
HABER**

RAKİP OLDU

Trabzon'dan Japonya'ya somon

Tokat'tan Japonya'ya somon ihracatı

Teşekkürler